

VÖRÖS ISTVÁN

Peer Krisztián: Szőranya

PALATINUS KÖNYVEK, 1997

Peer Krisztián pályakezdésének vége felé jár. Az ígéret, amit első kötete jelentett, valóra válni látszik. A költő heroikusan küzd az elébe álló újabb és újabb akadályokkal, miként kísérleti helyzetével a címadó versben szereplő majmocska. „Vagy azt képzeled, a lesekedő jó urak, / alkotói képzeletednek és ketrecednek, / álmodban megetetnek úgyis?” Az alkotói képzelet és a képzelet megalkotója fölcserélődnek egymással. Peer érzékeli azokat az erőket, amelyek, ki tudja, miért, akadályozni szeretnék költői munkájában, és remek metaforát is talál rájuk is, magára is. Érzékeli, hogy a szakmának, amit egyre rutinosabban művel, olyan erős törvényei vannak, amelyeket egyetlen szövegből sem tud kizárni, és meggyanúsítja ezeket a törvényeket személyiségszerű tulajdonságokkal: akarattal, szándékkal. Képzeletének teremtőiről beszél, miközben ő teremti őket. Képek között vagyunk.

Azt, hogy a költő még nem jutott el lehetőségeinek optimumához, vagyis inkább azt, hogy még van hová és hogyan fejlődnie, mi sem igazolja jobban, mint hogy a könyv egyik legsikerültebb és egyúttal ezt a problémát ábrázoló versét választotta címadónak. A kötet nagyobb részében egyelőre ennek a feladatnak a kerületése történik. Illetve a költőségnek, mint létezési formának, romantikus egybemosása különféle leegyszerűsített szerepekkel. Ilyenek a társadalmonkívvüliség, a szubkultúra-tudat, a *tudatos álomba, a befelé való úrbajózásba* való belefeledkezés. Kíváncozott volna ide a menekülés szó is, de nem lett volna igaz Peerre. Peer ezeket az attribútumokat tudatosan magához próbálja, és megkísérel kialakítani belőlük egyfajta költőszerepet. A *Holnap reggelben* meglehetősen sztereotip képek után (pl. „Jön újra, föl a tegnapi este – / emlők emléke, izgalmas igénytelenség. / Nem kellett volna ennyit, és főleg / nem keverni, az a mohóördög bennem / megint önkívületbe csalt.”) a vers egy remek Eliot-parafrázissal zárul, a túlságosan evidens toposzok helyét kitölti valami másképp el nem mondható:

*Mert a telik vagyunk, mindenütt tömények,
a zavarosak, pocsolymélyek,
Walkman-süketek, nagy napszemüvegben,
rókák vagyunk, vagy testnyi üregben
gazdáját szétvakaró reflex.
Hurokban születünk.
Az Isten legvégül ilyeneknek kedvez.*

Más költői és gondolati intenzitású szöveg ez, mint a vers elejének önsajnáló dicsekvése. A kötet egyik visszatérő tárgyi rekvizitumát is itt tudja fölhasználni a legeredetibben. A walkman-süketség akár fogalom is lehetne. A walkmannel járók sajátos magába zárulásán túl mindazt megnevezhetné, ami a virtuális valóságok és az izgatószerkek birodalmába belépő embert a külvilágtól elválasztja. Egyik legfontosabb témájánál van a költő, de most sem a zsurnalizmus, sem az anekdotázás csapdájába nem esik bele.

Életét hozzá kívánja igazítani a költő szerepéhez, és amikor úgy érzi, hogy eltér ettől, arról remek versben számol be (*Élettársi viszony*). E vers háttérében is a kispolgár és a bohém meglehetősen érvényét veszített ellentétpárja áll, a közben végbemenő személyiséghullámlás mégis izgalmassá és emlékezetessé teszi ezt a kompozíciót. A személyiséghullámlás, ami nem más, mint kora-huszonéves nosztalgia:

*Jaj, hol vagyok az első villamosról,
már nem jövök kocsmából,
telekre még nem megyek.
Kis boszorkám, nyavalyás cicuska,
csodás vagy ahogy a renndel gyötörsz;
szídalmaid sorsomban segít.*

Manapság, mikor a kultúra szubkultúrákra látszik széthullani, amikor illendő dolog néha egy-egy szál marihuánás cigit elszívni, ki mondja meg, hogy nem épp ez-e a kispolgári élet? Nonkonformistán élünk mindannyian. Nincs igazi formája, rendje életünknek, hagyományainkat szokásaink jelentik. Lehet, hogy Peernek se kéne annyira megrémülnie, ha a szőranya megmozdul, oda kéne ülnie a közelébe, és javítani, korrigálni a

verseket, de csak az elérhető tökéletességig, és nem tovább. Nem kevés munka ez, leginkább a hivatalnokéhoz hasonlítható, nyolc órát vagy többet a számítógép előtt tölteni, és egy másik virtuális valóságba űrhajózni, elhajolva a képernyő szívó örvénye elől. A művészet művelése sosem a dolgok könnyebb végének megragadását jelentette.

Félreértés ne essék, nem az foglalkoztat, hogy költőnk nyelvtant tanul, vagy *egyre precízebb bódulatkeltők lobbantják fel memóriája lepkéit* (lásd *A tóklámpás*). Amíg csak az élete, addig természetesen a magánügye az, amit tesz vagy nem tesz. Amiről itt beszélni kívánok, pusztán a műveit érinti. Elhamarkodottnak érzem az élet és a munka túlságosan szoros összekapcsolását. Peer sokszor az életformát keveri össze az étellel, és annak rendezetlenségét tartja a jól végzett munka, a helyesen élt élet előfeltételének. Pedig az a versek tekintetében éppannyira nem bizonyíthat, mint amennyire nem is cáfolhat semmit. A formakölcsönzéstől a formaalkotásig kell eljutnia, ha saját sorsának ura akar maradni. Persze meglehet, ha ez sikerül, ugyanúgy fogja érezni magát, mintha a telekre járók közé keveredett volna. De mielőtt igazat adnánk neki, nem árt két dolgot is megfontolnunk. Egyfelől, hogy a következő nemzedékek mást fognak rajtunk nevetségesnek találni, mint amin mi röhögünk, másfelől, és ez már komolyabb ügy, hogy a felnőtté válás elkerülhetetlenül együtt jár olyan változásokkal, mint az (élet)formaváltás. Felnőtté válni persze mindig kicsit önmagunk elárulása is, de ez éppolyan velejárója az életnek, mint maga a halál.

Innen tekintve nagyon is logikus, hogy Peer munkásságának egyik fő mozgatója a halál legyőzésének szándéka. Rituális szertartásokat végez, és rituálisan próbál élni:

*Harcban állok a zenét balkan élvezőkkel.
Lakbelyem az állandó árnyék,
a nappalok kurta kígyója oda el nem ér.
Varázsígéim morzsolgatom, ilyenkor
egyszerre vagyok a cselekvés, a történés és a
Bírd ki szívem a sok virrasztást!
Bírd ki agyam a sok ébredést!*

létezés.

(Tavaszi fáradtság)

Tisztánlátó és pontos fogalmazás. Cselekvés (élet), történés (egy új vers elkezdése) és létezés (a vers befejezése) csak együtt érnek valamit. Hiszen bárhonnán jöhet költészet. Csak az a kérdés, hogy elemei a vers céljait szolgálják-e, vagy rajta kívül álló szerepeket. Miközben az utóbbi évtized egyik legfontosabb fejleménye a magyar költészetben az volt, hogy sikerült megszabadulni bizonyos sztereotip szerepektől, ezek helyére észrevétlenül mások léptek. A költő, ahogy nem népzézer, éppúgy nem is rockzenész, és ahogy nem tanár, éppúgy nem iskolakerülő vagy drogárus. A szerzőnek igyekeznie kell megtartóztatnia magát, hogy a versben beszélőt ne egyszerűsítse előre szabott mintákhoz. A költőnek mint szerepnek a kiiktatása nem jelenti ezt, hogy a költészetnek ne lehetne feladata. De ez a feladat nem közvetlenül irányul a rajta kívüli létezésre. Legfeljebb globálisan, mint egyenlő az egyenlőre. Például az előbbi idézet is tisztáz valamit a költészet feladatából. Peer Krisztiánt már nem sok minden választja el attól, hogy verseiben vehemens kísérletet tegyen saját maga és az általa megélt világ értelmezésére. Vagyis átformálására, vagyis megteremtésére. Vagyis, hogy lenni kezdjen verseiben, ne csak újra és újra beszélni. Nagyon fontos pillanat ez. Szemközt áll a sárkánnyal, megvannak a fegyverei ahhoz, hogy legyőzze. Csak azt kell még észrevennie, mielőtt bármit tesz, hogy a sárkány ő maga.